

Рекомендовано д. фарм. н., професором Л. В. Яковлевою

УДК 615.1:615.281:614.275

DOI: 10.24959/cphj.17.1417

Н. О. Матяшова, О. В. Ткачова

Національний фармацевтичний університет

АНАЛІЗ АСОРТИМЕНТУ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДОСТУПНОСТІ ГЕПАТОПРОТЕКТОРІВ В УКРАЇНІ

Гепатопротектори посідають важливе місце в комплексному лікуванні хворих на хронічний гепатит та застосовуються при гепатитах різної етіології.

Мета. Дослідження асортименту та показника соціально-економічної доступності гепатотропних ЛП на українському фармацевтичному ринку в динаміці за 2012-2015 рр.

Матеріали та методи. Проводили розрахунок показника адекватності платоспроможності.

Результати. Протягом досліджуваного періоду в Україні спостерігали збільшення кількості ЛП вітчизняного виробництва: з 84 ТН у 2012 р. до 100 ТН у 2015 р. ЛП з розрахунком на курс лікування по *min* вартості за упаковку були розділені на малодоступні: кислота урсодезоксихолева, орнітин; середньодоступні: аргінін; висодоступні: рослинні препарати, силімарин.

Висновки. За досліджуваній період 2012-2015 рр. відбулися зміни в асортименті гепатопротекторів. Збільшилася кількість вітчизняних ЛЗ, а кількість імпортованих залишалась майже в незміненому стані. Аналіз соціально-економічної доступності показав, що переважна кількість препаратів є середньодоступними.

Ключові слова: гепатопротектори; соціально-економічна доступність; лікарські засоби; фармацевтичний ринок; хронічні хвороби

N. O. Matyashova, O. V. Tkachova

National University of Pharmacy

Analysis of the range and social and economic availability of hepatoprotectors in Ukraine

Hepatotropic drugs occupy an important place in the complex treatment of patients with chronic hepatitis and are used in hepatitis of various etiologies.

Aim. To study the range and the index of social and economic availability of hepatoprotectors at the Ukrainian pharmaceutical market in dynamics within 2012-2015.

Materials and methods. The solvency ratio was calculated.

Results. During the study period there was an increase in the number of domestic drugs in Ukraine: from 84 trade names in 2012 to 100 trade names 2015. With the course of treatment by the minimum cost per a pack drugs were divided into inaccessible (ursodeoxycholic acid, ornithine), medium available (arginine), and highly available (herbal medicines, silymarin).

Conclusions. During the period of 2012-2015 the changes occurred in the range of hepatoprotectors. The number of domestic drugs increased, and number of import drugs left almost unchanged. Analysis of social and economic availability has revealed that the vast number of drugs is medium available.

Key words: hepatoprotectors; social and economic availability; medicines; pharmaceutical market; chronic diseases

Н. А. Матяшова, О. В. Ткачева

Национальный фармацевтический университет

Анализ ассортимента и социально-экономической доступности гепатопротекторов в Украине

Гепатопротекторы занимают важное место в комплексном лечении больных хроническим гепатитом и применяются при гепатитах различной этиологии.

Цель. Исследование ассортимента и показателя социально-экономической доступности гепатотропных ЛП на украинском фармацевтическом рынке в динамике за 2012-2015 гг.

Материалы и методы. Проводили расчет показателя адекватности платежеспособности.

Результаты. В течение исследуемого периода в Украине наблюдали увеличение количества ЛП отечественного производства: с 84 ТН в 2012 гг. до 100 ТН в 2015 г. С расчетом на курс лечения по *min* стоимости за упаковку препараты были разделены на малодоступные: кислота урсодезоксихолиевая, орнитин; среднедоступные: аргинин; высокодоступные: растительные препараты, силимарин.

Выводы. За исследуемый период 2012-2015 гг. произошли изменения в ассортименте гепатопротекторов. Увеличилось количество отечественных ЛС, почти в неизменном состоянии осталось количество импортных. Анализ социально-экономической доступности показал, что подавляющее количество препаратов является среднедоступным.

Ключевые слова: гепатопротекторы; социально-экономическая доступность; лекарственные средства; фармацевтический рынок; хронические болезни

На думку західних лікарів печінка виконує 140 функцій, а на думку східних – у десять разів більше, і до кінця всі функції печінки ще не вивчені, але зрозуміло, що без здорової печінки людина не може бути здоровою і успішною в житті [1, 2]. Хвороби печінки досить розповсюджені і на теперішній час є п'ятою причиною смертності населення в багатьох розвинених країнах. Зростання захворюваності на хронічні хвороби печінки називають «другою епідемією нашого століття» після «епідемії» серцево-судинної патології.

За даними Європейського регіонального бюро ВООЗ рівень смертності від хронічних захворювань печінки є високим (більше 25 випадків смерті на 100.000 населення) [3]. За статистикою ВООЗ 30 % людей на планеті страждають на хронічні дифузні захворювання печінки. Відповідно до інформації ВООЗ на 2010 рік це склало 2 млрд осіб [4]. В Україні за останні 10 років захворюваність на хронічні гепатити (ХГ) зросла на 76,6 %, поширеність за цей період збільшилася в 2,2 рази, цирозів печінки – на 60 % серед осіб старше 15-ти років [5].

Усього у 2013 р. в країні був зареєстрований 356 481 хворий на ХГ. Їх питома вага у загальній структурі захворюваності на хронічні не вірусні гепатити становила 4,4 %, показник поширеності – 785,7 на 100 тис. дорослого населення, що на 3,5 % перевищує такий показник у 2009 р. Хворих з уперше встановленим діагнозом у 2013 р. було 58,8 на 100 тис. населення, що виявилось на 17,7 % менше, ніж у 2009 р. [6]. Аналогічно до хронічних захворювань печінки складається ситуація в Україні з цирозом печінки (ЦП). У 2013 р. показник поширеності ЦП був зареєстрований на рівні 144,4 на 100 тис. населення. З 2009 р. відбулось його зростання на 1,0 %. При цьому показник вперше встановлених діагнозів за вказані 5 років знизився на 19,2 % і становив у 2013 р. 26,5 проти 32,8 у 2009 р. [5].

Представлені статистичні дані свідчать про збільшення частоти розвитку хвороб печінки останніми роками в усьому світі і в Україні.

На думку науковців та лікарів збільшення частоти розвитку хвороб печінки пов'язане з соціальними проблемами в країні, зловживанням алкоголем і лікарськими засобами, тривалим впливом малих доз радіації, а в ряді випадків – труднощами сучасної діагностики, недостатністю відповідних знань про захворювання печінки та особливості дії ЛЗ, що застосовуються для лікування хворих на ХГ [5, 7]. Гепатопротектори посідають важливе місце в комплексному лікуванні хворих на ХГ та застосовуються при гепатитах різної етіології. Загальний механізм дії гепатопротекторів – це здатність зменшувати пероксидацію ліпідів вільними радикалами і окси-

дантами, внаслідок чого сповільнюється пошкодження мембран гепатоцитів та зберігається цілісність клітин.

Дослідження такого роду проводилось для групи гепатопротекторів, але з кожним роком необхідно оновлювати інформацію, що пов'язано зі змінами в економіці країни, зі змінами в асортименті ЛЗ на ринку та з рівнем їх доступності для населення [8, 9].

Враховуючи вищенаведені дані, метою роботи було дослідження асортименту гепатотропних лікарських препаратів та розрахунок показника адекватності платоспроможності на українському фармацевтичному ринку в динаміці за 2012-2014 рр.

Матеріали та методи

Для досягнення поставленої мети були використані дані з реєстру ЛЗ інформаційно-пошукової системи Компендіум-онлайн, роздрібні ціни на ЛЗ були визначені за даними аналітичної компанії дослідження фармацевтичного ринку «Фармстандарт» компанії «Моріон» [10]. При аналізі асортименту гепатотропних ЛЗ визначали кількість виробників, вартість упаковки, різноманітність форм випуску.

Для аналізу соціально-економічної доступності ЛЗ був використаний показник адекватності платоспроможності (Ca.s), який означає частку заробітної плати у %, що витрачається на курс лікування і розраховується за формулою: $Ca.s. = P/Wa.w. \times 100 \%$, де: Ca.s. – показник адекватності платоспроможності; P – ціна за курс лікування; Wa.w. – середня заробітна плата за рік. Значення середньої заробітної плати в Україні знаходили на сайті: www.ukrstat.gov.ua. Лікарські препарати були розділені на три категорії: високодоступні (Ca.s менше 5 %), середньодоступні (Ca.s більше 5 %, але менше 15 %) і малодоступні (Ca.s більше 15 %) [11].

Результати та їх обговорення

На фармацевтичному ринку України представлено 4 міжнародні непатентовані назви (МНН) препаратів та різноманітні моно- та комплексні рослинні препарати. Всі досліджувані препарати представлені 163 торговими найменуваннями у 2012 р., 165 ТН – у 2013 році, 183 ТН – у 2014 р та 178 – у 2015 році (рис.).

Протягом досліджуваного періоду в Україні спостерігали збільшення кількості лікарських препаратів вітчизняного виробництва: з 84 ТН у 2012 р. до 100 ТН у 2015 р. Кількість ЛП закордонного виробництва залишалась практично на одному рівні: 2012 р. – 81 ТН; 2013 р. – 81; 2014 р. – 82 та у 2015 р. – 79 ТН.

Лідерами серед компаній-виробників за кількістю представлених на ринку ТН гепатопротекторів

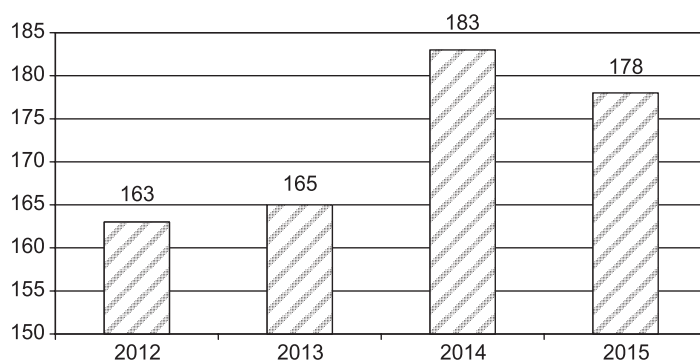

Рис. Кількість гепатопротекторів за ТН протягом 2012-2014 рр.

текторів, що випускаються, є: «Здоров'я Група компаній» (Україна, Харків), «Віола» ФФ ЗАТ (Україна, Запоріжжя), «Sandoz» (Швейцарія), «Omega Pharma» (Бельгія), «Alpen Pharma AG» (Швейцарія), «Сантобіо» ООО (Україна, Київ).

На фармацевтичному ринку України ЛП представлені у вигляді 11 лікарських форм: таблетки, капсули, сиропи, суспензії оральні, краплі оральні, розчини оральні, розчини для ін'єкцій, гранули, порошки для приготування орального розчину, збори лікувальні та збори у фільтр-пакетах. Найбільш широко представлені ЛП у вигляді таблеток – 65 ТН та капсул – 62 ТН.

Діапазон роздрібних цін на ЛП варіює від 3,13 грн (2012 р.) до 1393,61 грн (2014 р.). Найдешевшим ЛП є «Безсмертника пісчаного квіти», 20 г у пачці (Віола, Україна), а найдорожчим – «Гепа-Мерц» конц. д/р-ну д/інф. 10 мл, № 10, Alpen Pharma AG (Швейцарія).

Досить широко в Україні застосовуються засоби есенціальних кислот. З них ЛП імпортного виробництва представлені більш широко: у 2012 р. – 15 ТН; у 2013-2014 рр. – 11 ТН, тоді як ЛП вітчизняного виробництва у 2012-2013 рр. – 4 ТН; у 2014 р. – 5 ТН. Найдешевшим є ГЛП Есавіт, капс., № 30 (Norton, Канада), а найдорожчим – Фосфоглів, в/в фл. 2,5 г, № 5 (маркетуюча організація – Здраво, Україна).

У 2014 р. фармацевтичний ринок розширився за рахунок 12-ти ЛЗ вітчизняного виробництва: 1) Укрлів®, сусп. оральн. 250 мг/5 мл фл. 30 мл (Кусум Фарм); 2) Алохол, табл. п/плів., № 50 та

№ 180 (БХФЗ); 3) Жовчогінний збір, пачка 50 г (Віола); 4) Артихол, табл. п/плів. 400 мг, № 40 (КВЗ); 5) Артишок-Астрафарм, Астрафарм, капс. 100 мг, № 30; 6) Кукудзяні рильця, 30 г пакет (Віола) та 40 г пачка (Ліктрави); 7) Артишоку екстракт-Здоров'я, капс. 300 мг, № 60; 8) Глутаргін Алкоклін, пор. д/оральн. р-ну 1 г/3 г, № 10 та № 2 (Здоров'я); 9) Ларнамін, конц. д/р-ну д/інф. 500 мг/мл амп. 10 мл, № 10 (Фармак); 11) Гепадиф®, капс., № 10 (Валартин Фарма). Також на ринку зареєстровано 6 нових ГЛП закордонного виробництва: 1) Холензим, табл., № 50 (Біосинтез, Росія); 2) Артибель табл. п/плів. 200 мг, № 60 (Brupharmexport, Бельгія); 3) Цинарикс, р-н оральний, 100 мл (Montavit, Австрія); 4) Легалон®, капс. 70 мг, № 30 та № 60 (Meda Pharmaceuticals, Швейцарія); 5) Прогепар®, табл. п/о фл., № 100 та № 50 (Фарма Інтернейшнл Трейд, Росія); 6) Еслідин, капс., № 30 та № 50 (Stada, Німеччина).

Наступним етапом нашого дослідження був аналіз соціально-економічної доступності гепатопротекторних лікарських засобів на фармацевтичному ринку України за 2014 рік (таблиця).

Було встановлено, що лікарські препарати з розрахунком на курс лікування по міні вартості за упаковку можна розділити на *малодоступні*: кислота урсодезоксихолієва, орнітин; *середньодоступні*: аргінін; *високодоступні*: рослинні препарати, силімарин та різні препарати, зокрема їх комбінації. По тах вартості – *малодоступні*: кислота урсодезоксихолієва, орнітин, різні пре-

Таблиця

Аналіз доступності гепатопротекторів з урахуванням ціни упаковки на курс лікування

МНН	Мін вартість за уп. (грн)	Мах вартість за уп. (грн)	Са.с мін на курс лікування	Са.с мах на курс лікування
Кислота урсодезоксихолієва	57,92	1032	9,83	16,55
Рослинні препарати	3,80	490,17	0,12	7,78
Аргінін	12,12	234,03	10,39	14,86
Силімарин	9,00	182,40	1,29	8,69
Орнітин	118,77	1393,61	33,93	123,88
Різні препарати	8,86	1042,92	2,36	29,80

парати; *середньодоступні*: рослинні препарати, аргінін, силімарин; *високодоступні* – відсутні.

ВИСНОВКИ

1. За досліджуваний період 2012-2014 рр. відбулися зміни в асортименті гепатопротекторів, представлених на фармацевтичному ринку України. Збільшилася кількість вітчизняних ЛЗ, та залишалась майже в незміненому стані кількість імпортованих, що є позитивним з огляду на те, що вітчизняні препарати є більш доступними для пацієнтів.

2. Аналіз соціально-економічної доступності показав, що переважна більшість препаратів є середньодоступною для пересічного жителя України. Найменш доступним є препарат орнітин.

3. Залежно від виробника ціни варіювали від низьких до високих, що давало можливість індивідуального вибору препарату для кожного пацієнта з урахуванням лікарської форми, ефективності, безпечності та економічної можливості.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Перелік використаних джерел інформації

1. Степанов, Ю. М. Клінічний досвід застосування біологічного гепатопротектора прогепар у лікуванні хворих із гепатобілярною патологією (огляд) / Ю. М. Степанов, Ю. С. Бреславець // Гастроентерол. – 2015. – № 3. – С. 5–10.
2. Звягинцева, Т. Д. Хронические заболевания печени: фокус на композиционные растительные гепатопротекторы-антиоксиданты / Т. Д. Звягинцева, А. И. Чернобай // Сучасна гастроентерол. – 2014. – № 4 (78). – С. 70–76.
3. Иваников, И. О. Общая гепатология / И. О. Иваников, В. Е. Сюткин. – М. : МАКС-пресс, 2002. – 111 с.
4. Звягинцева, Т. Д. Хронические диффузные заболевания печени: патогенетические подходы к лечению / Т. Д. Звягинцева, С. В. Глущенко // Здоровье Украины. – 2010. – № 2. – С. 46–47.
5. Голубчиков, М. В. Статистичний огляд захворюваності населення України на хвороби печінки та жовчовивідних шляхів / М. В. Голубчиков // Сучасна гастроентерол. і гепатол. – 2000. – № 2. – С. 53–55.
6. Бабак, О. Я. Хронические гепатиты / О. Я. Бабак. – К. : Блиц-Принт, 1999. – 208 с.
7. Ткач, С. М. Эффективность и безопасность гепатопротекторов с точки зрения доказательной медицины / С. М. Ткач // Здоровье Украины. – 2009. – № 6. – С. 7–10.
8. Почуприна, А. А. Фармакоэкономическая оценка применения гепатопротекторов у пациентов для профилактики развития пострезекционной острой печеночной недостаточности при выполнении расширенных гемигепатэктомий по причине метастазов колоректального рака / А. А. Почуприна, А. Ю. Куликов // Фармакоэкономика : теория и практика. – 2016. – Т. 4, № 3. – С. 54–60.
9. Геруш, О. В. Аанализ ассортимента и доступности гепатотропных лекарственных средств на фармацевтическом рынке Украины / О. В. Геруш, О. В. Ткачова // ScienceRise : Pharmaceutical Science. – 2016. – № 3 (3). – С. 37–44.
10. Програмний комплекс «Аптека» компанії «Моріон» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pharmbase.com.ua/poisk/>
11. Мнушко, З. М. Система забезпечення доступності лікарських засобів / З. М. Мнушко, І. В. Тіманюк // Вісник фармації. – 2007. – № 1 (49). – С. 52–57.

References

1. Stepanov, Yu. M., Breslavets, Yu. S. (2015). *Gastroenterologiya*, 3, 5–10.
2. Zviahintseva, T. D., Chernobai, A. I. (2014). *Suchasna gastroenterologiya*, 4 (78), 70–76.
3. Ivaniikov, I. O., Siutkin, V. E. (2002). *Obshchaia gepatologiya*. Moscow: Max-press, 111.
4. Zviahintseva, T. D., Glushchenko, S. V. (2010). *Zdorovie Ukrainy*, 2, 46–47.
5. Golubchikov, M. V. (2000). *Suchasna gastroenterologiya i gepatologiya*, 2, 53–55.
6. Babak, O. Ya. (1999). *Khronicheskie hepatity*. Kiev: Blitc-Print, 208.
7. Tkach, S. M. (2009). *Zdorovie Ukrainy*, 6, 7–10.
8. Pochuprina, A. A., Kulikov, A. Yu. (2016). *Farmakoeconomika: teoriia i praktika*, 4, 54–60.
9. Gerush, O. V., Tkachova, O. V. (2016). *ScienceRise: Pharmaceutical Science*, 3, 37–44.
10. *Programnyi kompleks «Apteka» kompanii «Morion»*. Available at: <http://pharmbase.com.ua/poisk/>
11. Mnushko, Z. M., Timaniuk, I. V. (2007). *Visnyk farmatsii – News of Pharmacy*, 1 (49), 52–57.

Відомості про авторів / Information about authors / Інформація об авторах

Матяшова Н. О., кандидат фармацевтичних наук, асистент кафедри фармакоэкономики, Національний фармацевтичний університет

Matyashova N. A., Candidate of Pharmacy (Ph.D.), teaching assistant of the Department of Pharmacoeconomics, National University of Pharmacy

Матяшова Н. А., кандидат фармацевтических наук, ассистент кафедры фармакоэкономики, Национальный фармацевтический университет

Ткачова О. В., доктор фармацевтичних наук, доцент кафедри фармакоэкономики, Національний фармацевтичний університет

Tkachova O. V., Doctor of Pharmacy (Dr. habil.), associate professor of the Department of Pharmacoeconomics, National University of Pharmacy

Ткачева О. В., доктор фармацевтических наук, доцент кафедры фармакоэкономики, Национальный фармацевтический университет

Адреса для листування: 61168, м. Харків, вул. Валентинівська, 4, кафедра фармакоэкономики НФаУ. Тел. (0572) 65-88-95.

E-mail: feknfau@ukr.net

Mailing address: 4, Valentynivska str., Kharkiv, 61168, Kharkiv, Ukraine, Department of Pharmacoeconomics, National University of Pharmacy.

Tel. (0572) 65-88-95. E-mail: feknfau@ukr.net

Адрес для переписки: 61168, г. Харьков, ул. Валентиновская, 4, кафедра фармакоэкономики НФаУ. Тел. (0572) 65-88-95.

E-mail: feknfau@ukr.net